

Г. С. Скуртул

кандидат філологічних наук
доцент кафедри журналістики
e-mail: emigrantkaanna@ukr.net, ORCID: 0000-0002-1988-9466
Національний університет «Запорізька політехніка»
вул. Жуковського, 64, м. Запоріжжя, 69061, Україна

ЯК ЗВУЧИТЬ ВІЙНА: НАРАТИВНІ ПОДКАСТИ ЯК ПРОДУКТ МЕДІАКОНВЕРГЕНТНОСТІ

Метою розвідки є визначення особливостей функціонування наративних подкастів аудіопроектів «Суспільного»: «Як ми вижили», «Пошрамований» та «Моя історія війни». У фокусі дослідження специфіка побудови наративу, конструювання смислів, оригінальність структурної організації, способи й методи актуалізації історичної інформації, її медіатизація.

Методологія дослідження. Поетапно було використано такі методи дослідження, як метод аналізу актуальної наукової інформації, моніторингу та інтерпретації, описово-аналітичний й проблемно-тематичний методи, систематизації й узагальнення.

Результати. Автори аудіопроектів «Як ми вижили», «Пошрамований» та «Моя історія війни», використовуючи новітні технології, поставили за мету встановити емоційний зв'язок з аудиторією, створити ефект присутності в історії тут і зараз, залучити слухачів до процесу творення нарації. Епізоди цих подкастів можна вважати повноцінними документальними аудіофільмами, оскільки вони мають сюжетні лінії, героїв, часові та просторові межі. Структура кожного представленого подкаст-проекту базується на поєднанні історичних джерел (усної історії очевидців подій, архівні записи/документи, описані фотографії, світлини документів) та використанні сучасних цифрових інструментів, які дозволяють приєднувати й архівувати епізоди поступово, уникати лінійного сюжету й будувати більш розгалужену систему розповіді. Аудіопроекти «Як ми вижили», «Пошрамований» та «Моя історія війни» впливають на формування історичної та громадянської свідомості медіааудиторії, дозволяють розширити уявлення про важливі історичні події, травматичний колективний/індивідуальний досвід.

Новизна дослідження зумовлена зверненням до малоактуалізованих аспектів вивчення подкастингу: специфіки його функціонування, жанрового потенціалу як конвергентного медіапродукту; аналізу подкасту як спроби авторського переосмислення історичних тем, документальних матеріалів.

Практичне застосування результатів дослідження полягає у тому, що, проаналізувавши медіапроекти «Суспільного» «Як ми вижили», «Пошрамований» та «Моя історія війни», можна виробити практичні рекомендації щодо вдосконалення продукування наративного подкастингу.

Ключові слова: подкаст, наративні подкасти, подкаст-журналістика, медіаконвергенція, аудиторія, трансмедійний сторітелінг, документальний аудіопроект, аудіоісторії.

I. Вступ

Останнім часом у сучасному медіасередовищі спостерігається стрімкий розвиток подкастингу, що пояснюється зростаючим попитом медійної аудиторії на нові види інтернет-комунікації. Подкастинг дає змогу створювати цікавий контент, надавати інформації нову форму, передавати її швидко, лаконічно, системно в зручний для реципієнта час. Формуючись на базі конвергенції, подкастинг закріплюється як нове явище в соціально-комунікаційному просторі. Якщо у 2017 р. дослідник О. Дмитровський зазначав, що «на сьогоднішній день подкасти не можуть виокремлюватися у самостійний елемент» [3, с. 98], наголошуючи, що «для розвитку цього напрямку медіа потрібні значні вкладення у рекламу й поширення» [3, с. 98], то в 2018 р. у науковій розвідці А. Досенко вже підкреслюється: «подкаст-журналістика проходить шлях свого становлення в українському мережевому медіапросторі» [5, с. 46]. У науковому дослідженні І. Гаврилук «Подкасти в системі українських інтернет-медіа», зазначається, що «подкасти стають дедалі затребуваними в медійній сфері» [2, с. 77], і це пояснюється тим, що «усе більше інтернет-медіа долучаються до продукування аудіоконтенту» [2, с. 72].

Активний розвиток подкастингу супроводжується збільшенням і трансформацією значної кількості радіопроектів, які перетворюються на циклічні проекти з великою кількістю епізодів, що мають складну внутрішню драматургію, композицію, продумане музичне оформлення і підсилену нарративну історію, що «тримає» увесь сценарій подкасту. Останні аудіопроекти «Суспільного» як-от: «Як ми вижили» (подкаст про історії понівечених людських дол, якими в 1944–1953 рр. пройшлося колесо депортацій); «Воїни» («живі», особисті історії захисників і захисниць України, які боронять Батьківщину від російських окупантів); «Пошрамований» (подкаст, хроніка-рефлексія про Харків, «про шок, бої та життя під обстрілами» під час повномасштабного вторгнення російської федерації – про «місто нескорених»); «Моя історія війни» (основа подкасту – розповіді українців – запоріжців, життя яких змінила повномасштабна війна) свідчать про стрімкий та ефективний розвиток подкастингу як аудіальної медіаторчості, який не тільки вже остаточно закріпився в медіапросторі як інноваційний продукт медіавиробництва, але і все активніше стає дієвим способом ідентифікації та оприявлення колективної/індивідуальної людської пам'яті в публічному просторі.

У травні 2021 р. Національна суспільна телерадіокомпанія запустила подкасти на платформах Apple Podcasts, Google Podcasts, SoundCloud, Anchor, Radio, Public і Pocket Casts. У 2022 р. 28 подкастів Суспільного стали номінантами аудіопремії «Слушно», започаткованої медіасервісом MEGOGO, у шести категоріях, серед яких про історію та суспільство було представлено 11 подкастів. У тому ж 2022 р. чотири подкасти Суспільного стали переможцями аудіопремії «Слушно» – «Теорія неймовірності», «Головний подкаст», «АН-26. Історія останнього польоту» та «Рускій фейк, іді на***!».

Можемо констатувати кардинальні зміни в українському медіаландшафті, пов'язані з появою та формуванням нового повноцінного аудіопродукту – подкасту, який є наслідком медіаконвергенції, що характеризується поєднанням нових інформаційних/цифрових технологій з актуальним якісним контентом, мультиплатформністю, використанням складних засобів виражально-звукового оформлення і репрезентує нову трансформацію індивідуального/колективного людського досвіду в аудіоформат.

Подкастинг, як нова тенденція галузі Інтернет-мовлення, потребує детального вивчення, оскільки стає одним із ключових медіапроектів сучасної конвергенції, що репрезентує ефективне споживання медіаінформації і стрімке розширення аудиторії (про останнє свідчать дослідження Info Sapiens за підтримки Шведського бюро розвитку радіомедіа, які були проведені на замовлення «Суспільного мовлення» [15]; також сумарна кількість прослуховувань із початку запуску проєкту у 2021 р. сягнула 150 000 [10]). Аналіз останніх досліджень та публікацій щодо моніторингу цієї проблеми говорить про формування і розвиток журналістикознавчого дискурсу лише навколо теорії питання, становлення дефініції поняття (наукові розвідки І. Гаврилюк [2], О. Дмитровського [3–4], А. Досенко [5], П. Мірошніченко [6], Т. Мостіпан [7]). Однак специфіка функціонування подкастингу, його жанровий потенціал як конвергентного медіапродукту; подкаст як спроба авторського осмислення/переосмислення історичних тем, документальних матеріалів, – ці аспекти не були предметом детального вивчення журналістикознавців.

II. Постановка завдання та методи дослідження

Метою нашої розвідки є визначення особливостей функціонування нарративних подкастів аудіопроектів «Суспільного»: «Як ми вижили», «Пошрамований» та «Моя історія війни». У фокусі дослідження специфіка побудови нарративу, конструювання смислів, оригінальність структурної організації, способи й методи актуалізації історичної інформації, її медіатизація.

Використавши поетапно такі методи дослідження, як метод аналізу актуальної наукової інформації, методи моніторингу та інтерпретації, описово-аналітичний й проблемно-тематичний методи, систематизації й узагальнення, нам вдалося довести, що створення нарративних подкастів дозволяє зафіксувати та заархівувати досвід у різному вигляді, а жанр усної історії, покладений в основу композиції, робить їх реалістичними, актуалізованими, сприяє психологізації й посиленню емотивності оповіді, завдяки чому слухачу вдається зануритися в історію, співпереживати її героям і бути готовим до осмислення подій і рефлексії.

III. Результати

Подкастинг відноситься до нового напрямку журналістики, який виникає внаслідок конвергенції. Поширення подкастингу свідчить про прискорення розвитку комунікаційних процесів, що також обумовлюється новими параметрами інтерактивності, які задають новий формат сучасним медіа.

Враховуючи вимоги воєнного часу, у період якого зростає попит на актуальну, задокументовану особисту/особистісну інформацію, яка допомагає пережити й осмислити, прийняти травматичний досвід, а також актуалізовану історичну інформацію (переосмислення особистісного/колективного досвіду й подій минулої війни, окупацій, депортацій, які переживало населення України ще до повномасштабного вторгнення), колектив «Суспільного» репрезентував

сучасні медіапродукти – подкаст-проекти «Як ми вижили» [14], «Пошрамований» [12] та «Моя історія війни» [9], які є прикладом якісного медіаконтенту, професійного вітчизняного подкастингу.

Перший сезон аудіопроекту «Як ми вижили» виходить на ресурсах «Суспільного» з 2021 року. Його автори (керівники громадської організації «Після тиші», журналістка, культурна менеджерка Анна Яценко та історик Андрій Усач) позиціонують проєкт як історичний документальний подкаст, присвячений повсякденному життю людей, які пережили разом з Україною її найтрагічніші події. Це проєкт про депортацію у 1944–1953 рр. членів сімей воїнів УПА, підпілля ОУН до Сибіру, Далекого Сходу, Середньої Азії. Вигнання з Батьківщини, переселення, окупація – те, що переживають українці й зараз – під час повномасштабного вторгнення росії. Як констатує Дмитро Афанасьєв, менеджер подкастів Суспільного Мовлення, «...ми помітили, що цей сезон почали активніше слухати з початком повномасштабної війни, коли почали з'являтися перші відомості про примусові переселення, які чинить російська влада. Подкаст став постійно перебувати в топі рейтингів історичної категорії Apple Podcasts, а в травні 2022 р. потрапив на першу позицію в загальному рейтингу Apple Podcasts в Україні» [1].

У першому сезоні подкасту випускам передував трейлер, у якому коротко анонсувалася головна тема проєкту – розповіді тих, хто пережив радянські масові депортації і вижив після всіх поневірянь. Трейлер також містить ключовий джінгл подкасту – музичний фрагмент, який звучить на початку й у кінці усіх випусків. Після джінглу слухачі знайомляться з фрагментами розповідей свідків подій, які коментують автори-ведучі. Трейлер за допомогою музики, звукових ефектів передає настрій аудіопроекту, дає можливість створити враження про подкаст, формує потенційну аудиторію.

Перший сезон «Як ми вижили» складається з десяти епізодів, кожний із яких присвячений певному періоду життя депортованих: «Сімейне заручництво» (як усю сім'ю робили заручниками, караючи таким чином за приналежність до родини ворога народу); «Збирайтеся» (як повідомляли про депортацію, чи вдавалося комусь утекти); «Дорога» (яким був шлях депортованих, де людей утримували перед етапом, як вони виживали в товарних вагонах); «На краю світу» (випуск присвячений життю у суворох умовах Сибіру, як переселенці облаштовували свій побут, як звалили до химерної природи тайги); «На межі сил» (випуск про важку фізичну працю в Сибіру – лісова та видобувна промисловість, про тяжкі поневіряння, яких зазнали депортовані, заробляючи собі на проживання та виживаючи в нелюдських умовах); «Хліб» (якою була їжа депортованих, що можна було купити в місцевих магазинах далекого Сибіру); «Школа» (як депортацію переносили діти, де вони навчалися, в яких умовах, чому, як здобували освіту на засланні); «Самобутність» (цікавий епізод подкасту про художню самодіяльність на засланні, про дотримування депортованими українцями релігійних та календарних свят, обрядів, про збереження власної самобутності); «Додому» (як люди поверталися з депортації на рідну землю, що їх там чекало); «Життя після» (заключний епізод першого сезону, присвячений труднощам, які долали депортовані, намагаючись подолати/зберегти пам'ять про пережите) [14]. Метою першого сезону було познайомити слухачів із історичними подіями України середини ХХ століття, з трагічним індивідуальним і колективним досвідом проживання цих подій, їх прийняттям і неприйняттям. Як перший, так і другий сезони подкасту «Як ми вижили» були спрямовані на те, щоб надати голоси тим, «чиї історії довгий час замовчувались» [16]. Щоби підтримати наших співвітчизників у складних реаліях сьогодення, укріпити віру, підтримати, сформувані здатність виживати в екстремальних умовах воєнних дій.

Другий сезон подкасту «Як ми вижили» також було репрезентовано трейлером. Тотожний настрій сезонів підкреслює той же джінгл, із якого починалися всі епізоди подкасту. Домінантною темою другого сезону зазначено розповідь про український досвід Другої світової війни. У цьому сезоні вийшло 9 епізодів: «Дитинство в окупації» (яким було життя наших дідусів і бабусь під нацистською окупацією); «Дитинство в окупації та після неї» (випуск присвячено потстративному досвіду тих, хто вижив у Другій світовій війні: що їх чекало далі, чому їх постійно переслідували голод та страх репресій); «Велика могила» (епізод про повсякденне життя ув'язнених у нацистських концтаборах); «Під знаком ОСТ» (епізод про українських «остарбайтерів», які випробування випали на їхню долю, що вони переживали після повернення додому); «На краю ями» (випуск про нацистські антиєврейські переслідування в окупованій Україні); «Тінь минулого» (присвячено пам'яті про Голокост та інші нацистські злочини проти євреїв); «Спалені села» (останній епізод другого сезону подкасту «Як ми вижили», присвячений жертвам каральних операцій нацистів, знищенню цілих населених пунктів України). Хронометраж епізодів другого сезону подкасту «Як ми вижили» довший, композиція випуску стає складнішою, збільшується кількість епізодів, що ускладнює драматургію сюжету. Над кожним епізодом подкасту працювала команда із шести-семи людей – ведучі, сценаристка, звукорежисер/ка, графічна дизайнерка один/два експерти/ки. Ведучі Анна Яценко та Андрій Усач розповідають про контекст подій, під час яких жили очевидці. Вони додають коментарі істориків, експертів. Виступаючи не тільки авторами-ведучими проєкту, але й одночасно його сценаристами; шляхом

відбору історичного матеріалу, створюють той документальний «кістяк», який стає основою моделювання суб'єктивного художнього звукового образу війни: відсторонено-віддаленого, пережитого, з осадом і гіркотою в душі, з болем у серці. Автори проєкту не тільки інформують слухача про дискусійні історичні події, що замовчувалися або ігнорувалися, подавалися спотворено в підручниках історії, але і створюють нові, суб'єктивні смисли та наративи, що свідчать про наближення до продукування якісної авторської журналістики, на яку завжди є попит.

Як зазначають автори аудіопроекту «Як ми вижили», його особливість полягає в тому, що в епізодах звучать голоси, усні історії простих людей, яким довелося жити в часи великих потрясінь [1]. Герої подкасту по-різному аналізують трагічні моменти свого життя, своїм суб'єктивним «я» віддзеркалюють різне ставлення українців як нації, як народу до складних періодів історії, утворюючи в такий спосіб багатоголосся, моделюючи неоднозначну картину пережитого. Доктор філософії Майкл Огден, фахівець у сфері засобів масової комунікації, який присвятив свою наукову діяльність дослідженню теорії трансмедійного сторітелінгу, констатує, що, розповідаючи історії, очевидці тих подій, таким чином, репрезентують свій спосіб проживання/виживання в екстремальних умовах війни, а журналісти, транслюючи ці розповіді, здійснюють «хірургічне втручання в історію», видаляючи її болючі пухлини [17]. Андрій Усач наголошує, що авторам аудіопроекту було важливо «розказати про ті події з різних точок зору» [1], щоб скласти, як пазл, історію української Другої світової війни, яка формується з безлічі таких індивідуальних історій.

У випусках слухачі знайомляться з історіями, спогадами 35 оповідачів та оповідачок, найстаршій із яких – 101 рік. Подкаст «Як ми вижили» має наративну природу оскільки поєднує документальні матеріали – факти, архівні відомості, запис спогадів із відтворенням емоцій, почуттів очевидців подій, які проходять через авторське переосмислення, що відображається в продуманому сценарії, складній композиції кожного епізоду, внутрішній драматургії сюжету.

Ці епізоди є цікавими для прослуховування, що пояснюється нарративними історіями, покладеними в основу, виписаним сценарієм, інтригою в розповіді, серйозною пошуковою журналістською роботою над подкастом. Кожна розповідь героя/героїні подкасту характеризується оригінальністю наративу. Множинність усних історій передбачає створення різноманітних сюжетів усього проєкту, що ми і спостерігаємо. Унаслідок цього загальний наратив формується через різні точки зору, що дозволяє суб'єктивно переживати історію. Множинність думок учасників подій, діючих осіб історії сприяє також досягненню ефекту реальності, який виникає завдяки професійно створеному наративу, що поєднує всіх героїв, події, час, локації у єдину систему. Формат подкасту дозволяє створювати складнішу реальність, транслювати більше точок зору на актуалізовані історичні події.

Кожний епізод подкасту «Як ми вижили» містить декілька фрагментів історій учасників подій. Кожен новий елемент розповіді доповнює попередній та ускладнює, конкретизує загальний наратив. Завдяки цьому слухачу подкасту вдається з окремих частин у власній уяві сконструювати цілісну картину подій того часу. Свідчення учасників депортації 1944–1953 рр., Другої світової війни в подкаст-проекті «Як ми вижили» формуються в єдиний наратив спротиву, що підтверджує стійкість і незламність українського народу в усі часи.

Не дивлячись на те, що подкасту «Як ми вижили» властива серійність, вона дозволяє аудиторії медіапроекту ознайомлюватися з кожним епізодом/фрагментом окремо. Завдяки цьому прийому одна велика тема/історія поділяється на менші частини (епізоди/серії), які ускладнюють зміст та дають можливість зануритися в прослуховування/опанування сюжету якісно, глибоко, з усвідомленням причетності до історичного медіатизованого контенту.

Подкаст-проект «Пошрамований», представлений харківською командою «Суспільного», розповідає про теперішнє життя в прифронтовому Харкові, який вистояв і продовжує триматися. Перший епізод подкасту вийшов 14 жовтня 2022 р., і 30 грудня слухачі змогли ознайомитися з останнім, дванадцятим епізодом аудіопроекту. Як наголошує авторка подкасту – ведуча програм Українського Радіо Харків Вікторія Черникова-Берездецька, – «Це дуже болісний досвід, який мусимо усвідомити, відрефлексувати, щоб рухатися далі» [11]. Метою подкасту було показати найгостріші, найдраматичніші події життя міста на початку повномасштабної війни – «шрами», біль, шок, які змінили «обличчя» Харкова та його мешканців.

У проєкті «Пошрамований» зібрано й репрезентовано в окремих епізодах історії, спогади, коментарі медиків, волонтерів, чиновників, рятувальників, учителів, містян про перші дні російського вторгнення. Назви епізодів говорять самі за себе: «24 лютого. Початок», «ДРГ», «Літаки над містом», «Зупинене місто», «Евакуація», «Окуповані міста і села», «Метро», «Волонтери», «Деокупація», «Інфраструктурний терор», «Розстріляна пам'ять», «Сили оборони». У назвах епізодів – хронологія воєнної історії, міста, яке одразу перетворилося на передову історії цієї війни з її реаліями й головними героями. Автори подкасту «Пошрамований» називають його «документальним аудіосеріалом, героєм якого став кожен з нас» [13].

У жовтні 2022 року вийшов трейлер подкасту, який свідчив про абсолютно новий контент, що характеризується партисипацією і інтерактивністю. Цифрове середовище, у якому було створено цей подкаст, дозволило змоделювати та виробити інноваційний документальний медіапродукт, у якому фрагменти історії використовуються не стільки для інформування аудиторії про страшні події початку війни, перших її днів, скільки щоб справити певні емоційні, естетичні ефекти на слухача. Створення епізодів подкасту «Пошрамований» нагадує випуск серій художнього фільму, у якому має значення все: починаючи зі сценарію, відбору акторів, спецефектів і закінчуючи монтажем.

У аналізованому нарративному подкасті документальні записи (нарізки новин, виступи головнокомандувача, коментарі посадових осіб, повідомлення кореспондентів, фрагменти нарації (розповідей очевидців) поєднуються зі звуковими ефектами (записи «прильотів», бомбардувань, оголошення повітряної тривоги, пронизливі людські крики від страху та болю тощо), музикою (уривки пісень, музикальних композицій), що дозволяє створити нову, вражаюче емоційну історію про війну, розповісти про цінний унікальний індивідуальний/людський досвід, який потрібно усвідомити й пережити.

У подкасті «Пошрамований» війна звучить гучно і пронизливо, як звуки сирен; як свист літаків, що літають над містом і чинять повітряний терор; як канонада вибухів 500-кілограмових бомб, які скидають на місто, а ще так пронизливо й істерично, як може кричати жінка-мати, у якої віднімають найдорожче. Завдяки складній композиції кожного епізоду й майстерному кліповому («екранному») монтажу, у результаті якого епізоди «перестрибують» з однієї сюжетної лінії на іншу, з однієї реальності в іншу, вдається створити емоційну напругу в слухача, на якого ніби обвалюється ця раптова, неочікувана й реальна/ірреальна війна. Окрім кліпового монтажу, автори проекту також вдаються до контрастного монтажу поєднання епізодів, коли об'єднуються протилежні за змістом звуки, тексти, шумові/звукові ефекти: тиху, спокійну розповідь учасниці події перериває гучне виття сирен, або холоднокровний голос керівника країни-агресора, який оголошує війну, звучить на фоні бомбардування Харкова літаками. Використання контрастного монтажу дозволяє краще спочатку виділити конфлікт у драматургії епізоду, а потім уже й у драматургії подкасту. Контрастність монтажу також допомагає створенню метафоричних звукових художніх образів – дозволяє почути й відчувати «шрами» міста, його біль, і, спочатку, розгубленість. Особливості драматургії сюжетів подкасту, специфіка монтажу епізодів мають на меті викликати певні емоції в слухача, занурити його в історію сьогодення, що призводить до співпереживання та рефлексії-осмислення почутого. Навігаційна система подкасту «Пошрамований», структура проекту дають можливість користувачу контролювати розгортання події.

Подкаст-проект «Моя історія війни» було змонтовано запорізькими редакторами «Суспільного» Юлією Сафроною та Олександром Пашненком, які задокументували події, спогади й емоції людей, що пережили жах і біль неочікуваного повномасштабного вторгнення. Як наголошує Юлія Сафронова, аудіопроект було створено для того, щоб «через особисті історії розповісти, відчувати, пережити біль нації» [8]. На думку авторів проекту, світ повинен знати правду про цю війну. На момент запуску вже було записано десять епізодів, а до 20 січня 2023 року опубліковано ще десять. Усі серії об'єднує спільна тема – війна, якою її побачили ті, кого прямо зачепила російська агресія. Це епізоди, присвячені незламним енергодарцям («Енергодарська мужність»); тим, хто терміново виїжджав з окупації і потрапив під ворожий обстріл («В окупації немає волі»); історія мешканців Гуляйполя («Нескорене Гуляйполе»); історія маленької жіночої родини, яка залишилися сама в Каховці («Жіноча сила»); війна очима військового медика («Позивний Терапевт»); жахи війни очима психологині («Стресостійкість під час війни»); війна, якою її побачила директорка школи села Любимівка, коли окупанти розпалювали вогнище українськими книжками («Любимівка. Нелюди у формі») тощо. Хронометраж епізодів від 16 до 41 хвилин. Справжні історії про війну тих, хто поділився своїм болем, формують нарратив подкасту, який має властивість розширюватися з кожним новим епізодом. Кожний новий епізод подкасту логічно продовжує та розширює наступний, створюючи в такий спосіб перед слухачами широку картину індивідуального воєнного досвіду учасників трагічних подій, який переростає в колективний. Вербалізовані історії героїв подкасту виконують відразу дві функції: дозволяють задокументувати деталі, подробиці важливих історичних подій та виконують функцію біографічного аналізу, завдяки якому індивідуальні свідчення перетворюються на історичне джерело. Кожний епізод подкасту – це чергування фактологічної інформації, яка озвучується авторами-ведучими проекту «Моя історія війни», із синхронами-спогадами учасників тих подій. Згаданий подкаст демонструє можливості праці з усною історією, можливості її медіатизації. На думку дослідниць Альби-Марії Мартінес Сала і Беатріс Акунья, трансмедійний сторітелінг, наразі, є доволі актуальним, оскільки виступає соціальним і культурним феноменом, що віддзеркалює відмінності в репрезентації і сприйнятті усної історії [18]. Науковиці зауважують, що людина завжди бажає поділитися пережитим, кожен раз вона це робить по-різному, відбираючи різні

моменти для оприлюднення, супроводжуючи їх різними емоціями й пов'язуючи кожен раз з іншими різними подіями. Останнє свідчить, на думку дослідниць, про трансмедійний характер історій, які завжди будуть мати багатоканальний характер і здатність до розвитку.

Отже, подкаст-проекти «Як ми вижили», «Пошрамований» та «Моя історія війни» були створені для отримання соціального відгуку на важливі історичні події, які сформували в українській нації новий унікальний травматичний досвід, що став підґрунтям таких важливих національних рис, як стійкість і незламність.

IV. Висновки

З початком повномасштабного російського вторгнення констатуємо хвилю національного піднесення, активізму, зацікавленість трагічними і травматичними подіями української історії, що сприяє продукуванню нового історичного контенту, актуалізації історичної інформації. Її виробництво «перебирає» на себе «Суспільне» – найбільше незалежне медіа в Україні, яке репрезентує широкій аудиторії декілька подкаст-проектів на історичну тематику. Серед них – подкаст-проекти «Як ми вижили», «Пошрамований» та «Моя історія війни». Усі три проекти можна вважати інноваційним документальним аудіоконтентом, оскільки він створювався на основі фактів, документів, історій, пошуків та відбору маловідомих архівних матеріалів, присвячених українській історії Другої світової війни (подкаст «Як ми вижили») та подіям російсько-української війни, її повномасштабної фази з 24 лютого 2023 р. (подкасти «Пошрамований» та «Моя історія війни»).

Автори аудіопроектів «Як ми вижили», «Пошрамований» та «Моя історія війни», використовуючи новітні технології, ставили за мету встановити емоційний зв'язок з аудиторією, створити ефект присутності в історії тут і зараз, залучити слухача до процесу творення нарації. Епізоди цих подкастів можна вважати повноцінними документальними аудіофільмами, оскільки вони мають сюжетні лінії, героїв, часові та просторові межі. У зв'язку із цим подкаст постає як приклад трансмедійної історії, яка формує деталізовану картину світу навколо певної події: у проекті «Як ми вижили» – навколо історії Другої світової війни, в аудіопроектах «Пошрамований» та «Моя історія війни» – в основі історії очевидців початку повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України в лютому 2022 р.

Структура кожного представленого подкаст-проекту базується на поєднанні історичних джерел (усних свідчень очевидців подій, архівні записи/документи, описані фотографії, світлини документів) та на використанні сучасних цифрових інструментів, які дозволяють приєднувати й архівувати епізоди поступово, уникати лінійного сюжету й будувати більш розгалужену систему розповіді.

Перевага подкастів як аудіоформату полягає в тому, що дає можливість повторно звертатися до деяких моментів, повторно прослуховувати потрібні епізоди з метою об'єктивного осмислення і опанування важливих історичних подій.

Аудіопроекти «Як ми вижили», «Пошрамований» та «Моя історія війни» впливають на формування історичної та громадянської свідомості медіааудиторії, дозволяють розширити уявлення про важливі історичні події, травматичний колективний/індивідуальний досвід. Запропонована наукова розвідка є однією зі спроб аналізу ефективності продукування і поширення нарративних подкастів історичної тематики в сучасному медійному середовищі. Военні реалії сьогодення створюють широкий попит на подібний медійний продукт і диктують нові запити аудиторії. У подальшому дослідницький фокус може зміститися в бік аналізу специфіки використання методу трансмедійного сторітелінгу в процесі створення нарративних подкастів на воєнну тематику.

Практичне застосування результатів дослідження полягає в тому, що, проаналізувавши медіапроекти «Суспільного» «Як ми вижили», «Пошрамований» та «Моя історія війни», можна виробити практичні рекомендації щодо вдосконалення запису нарративного подкастингу.

Список використаної літератури

1. Афанасьєв Д. Друга світова війна та нацистські депортації. Про що говорять автори та герої подкасту «Як ми вижили». URL: <https://suspilne.media/469919-druga-svitova-vijna-ta-nacistski-deportacii-v-sibir-pro-so-govorat-avtori-ta-geroi-podkastu-ak-mi-vizili> (дата звернення: 12.11.2023).
2. Гаврилюк І. Подкасти в системі українських інтернет-медіа. *Образ*. 2022. № 1 (38). С. 72–79.
3. Дмитровський О. Особливості подкастингу як основної складової інтернет-радіо. *Теле- та радіожурналістика*. 2017. Вип. 16. С. 97–101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tir_2017_16_16 (дата звернення: 09.11.2023).
4. Дмитровський О. Типологія українських подкастів – найважливішого сегмента інтернет-радіо. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tir_2015_14_21 (дата звернення: 06.11.2023).
5. Досенко А. Подкаст-журналістика як популярний вид радіодіяльності в інтернеті в XXI столітті. *Держава та регіони*. 2018. № 4 (36). С. 46–50.

6. Мірошніченко П. Подкаст як тренд радіожурналістики. *Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі*: матер. III Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 28 квітня 2021 р. Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2021. С. 110–112.
7. Мостіпан Т. Конвергентність суспільного мовника України як спосіб взаємодії з аудиторією. *Сучасний масовокомунікаційний простір: історія, реалії, перспективи*: матер. наук.-практ. конф., студентів, аспірантів та молодих науковців. Суми: Сумський державний університет, 2022. С. 82–86.
8. «Моя історія війни» – розповіді українців у подкасті від команди. *Суспільне Запоріжжя*. URL: <https://zr.suspilne.media/articles/17803> (дата звернення: 06.11.2023).
9. «Моя історія війни» – твій подкаст. URL: <https://podcasts.apple.com/ua/podcast8/id1646601990> (дата звернення: 06.11.2023).
10. Подкасти Суспільного – 150 тисяч прослуховувань у 2021 році. URL: <https://sumy.today/news/society/26603-podkasty-suspilnoho-150-tysiach-proslukhovuvan-u-2021-rotsi.html> (дата звернення: 06.11.2023).
11. «Пошрамований». Подкаст про місто нескорених. URL: <https://podcasts.apple.com/ua/podcast85/id1648898675> (дата звернення: 01.10.2023).
12. «Пошрамований» – подкаст про життя під обстрілами. *Суспільне Харків*. URL: <https://kh.suspilne.media/articles/18045> (дата звернення: 06.11.2023).
13. Солодовник М. Пошрамований – подкаст про Харків під час повномасштабного вторгнення РФ. URL: <https://suspilne.media/295156-posramovani-podkast-pro-harkiv-pid-cas-povnomasstabnogo-vtorgnennja-rf/> (дата звернення: 10.11.2023).
14. Суспільне. Подкасти. Як ми вижили. URL: <https://podcasts.nv.ua/podcast/240-yak-my-vyzyhly.html?page=1> (дата звернення: 10.11.2023).
15. Трапезнікова Д. Яка роль радіо та подкастів у медіаменю українців – дослідження суспільного мовлення. URL: <https://mediamaker.me/ukrainske-radio-hto-i-shcho-slukhaye-doslidzhennya-3850/> (дата звернення: 01.11.2023).
16. «Хочемо, щоб наші подкасти допомагали людям: відволікали чи давали поради» – Дмитро Афанасьєв про подкасти. *Суспільне*. URL: <https://corp.suspilne.media/newsdetails/5533> (дата звернення: 01.11.2023).
17. Michael R. Ogden. Interactive. Transmedia Documentary: convergence culture meets actuality storytelling. *Interin*. 2019. P. 121–138. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/Interactive-Transmedia-Documentary%3A-convergence-a-a-Ogden/8abfa72737e8495084a094ea7ca536b04158b5ca> (дата звернення: 14.11.2023).
18. Pena-Acuna B., Sala A. M. M. Narrative Transmedia as a New Social and Cultural Phenomenon. 2020. URL: <https://www.intechopen.com/books/narrative-transmedia/introductory-chapter-narrative-transmedia-as-a-new-social-and-cultural-phenomenon> (date of request: 01.11.2023).

References

1. Afanasiev, D. Druha svitova viina ta natsystski deportatsii. Pro shcho hovoriat avtory ta heroi podkastu «Yak my vyzyhly» [World War II and Nazi deportations. What the authors and characters of the podcast «How we survived» talk about]. Retrived from <https://suspilne.media/469919-druga-svitova-vijna-ta-nacistski-deportacii-v-sibir-pro-so-govorot-avtori-ta-geroi-podkastu-ak-mi-vizili> [in Ukrainian].
2. Havryliuk, I. (2022). Podkasty v systemi ukrainskykh internet-media [Podcasts in the system of Ukrainian Internet media]. *Obraz*, 1 (38), 72–79 [in Ukrainian].
3. Dmytrovskiy, O. (2017). Osoblyvosti podkastynhu yak osnovnoi skladovoi internet-radio [Features of podcasting as the main component of Internet radio]. *Tele- ta radiozhurnalistyka*, 16, 97–101. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tir_2017_16_16 [in Ukrainian].
4. Dmytrovskiy, O. Typolohiia ukrainskykh podkastiv – naivazhlyvishoho sehmenta internet-radio [Typology of Ukrainian podcasts – the most important segment of Internet radio]. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tir_2015_14_21 [in Ukrainian].
5. Dosenko, A. (2018). Podkast-zhurnalistyka yak populiarnyi vyd radiodiiialnosti v ieterneti v XXI stolitti [Podcast journalism as a popular type of radio activity on the Internet in the 21st century]. *Derzhava ta rehiony*, 4 (36), 46–50 [in Ukrainian].
6. Miroshnychenko, P. (2021) Podkast yak trend radiozhurnalistyky [Podcast as a radio journalism trend], *Suspilstvo i osobystist u suchasnomu komunikatsiinomu dyskursi*, materialy III Vseukrainskoi naukovy-praktychnoi konferentsii [Society and personality in modern communication discourse, Proceedings of the 3rd All-Ukrainian Conference]. Zaporizhzhia [in Ukrainian].
7. Mostipan, T. (2022) Konverhentnist suspilnoho movnyka Ukrainy yak sposib vzaiemodii z audytoriei [Convergence of the public broadcaster of Ukraine as a method of interaction with the audience]. *Cuchasnyi masovokomunikatsiinyi prostir: istoriia, realii, perspektyvy*, materialy naukovy-praktychnoi konferentsii [Contemporary mass communication space: history, realities, perspectives, Proceedings of the Scientific and Practical Conference]. Sumy [in Ukrainian].

8. «Moia istoriia viiny» – rozpovidi ukraintsiv u podkasti vid komandy Suspilne Zaporizhzhia [«My war story» – stories of Ukrainians in a podcast from the Zaporizhzhya Society team]. Retrived from <https://zp.suspilne.media/articles/17803> [in Ukrainian].
9. «Moia istoriia viiny» – tvii podkast [«My War Story» is your podcast]. Retrived from <https://podcasts.apple.com/ua/podcast8/id1646601990> [in Ukrainian].
10. Podkasty Suspilnoho – 150 tysiach proslukhovuvan u 2021 rotsi [Social podcasts – 150,000 listens in 2021]. Retrived from <https://sumy.today/news/society/26603-podkasty-suspilnoho-150-tysiach-proslukhovuvan-u-2021-rotsi.html> [in Ukrainian].
11. «Poshramovanyi». Podkast pro misto neskorenykh [«Scarred». A podcast about the city of the unconquered]. Retrived from <https://podcasts.apple.com/ua/podcast85/id1648898675> [in Ukrainian].
12. «Poshramovanyi» – podkast pro zhyttia pid obstrilamy vid Suspilne Kharkiv [«Scarred» is a podcast about life under shelling from Suspilne Kharkiv]. Retrived from <https://kh.suspilne.media/articles/18045> [in Ukrainian].
13. Solodovnik M. Poshramovanyi – podkast pro Kharkiv pid chas povnomasshtabnoho vtorhnennia RF [Scarred – a podcast about Kharkiv during the full-scale invasion of the Russian Federation]. Retrived from <https://suspilne.media/295156-posramovani-podkast-pro-harkiv-pid-cas-povnomashtabnogo-vtorgnenna-rf/> [in Ukrainian].
14. Suspilne. Podkasty. Yak my vyzhyly [Public. Podcasts. How we survived]. Retrived from <https://podcasts.nv.ua/podcast/240-yak-my-vyzhyly.html?page=1> [in Ukrainian].
15. Trapeznikova, D. Yaka rol radio ta podkastiv u mediameniu ukraintsiv – doslidzhennia suspilnoho movlennia [What is the role of radio and podcasts in the media menu of Ukrainians – a study of public broadcasting]. Retrived from <https://mediamaker.me/ukrainske-radio-hto-i-shcho-slukhaye-doslidzhennya-3850/> [in Ukrainian].
16. «Khochemo, shchob nashi podkasty dopomahaly liudiam: vidvolikaly chy davaly porady» – Dmytro Afanasiev pro podkasty Suspilnoho [«We want our podcasts to help people: distract or give advice» – Dmytro Afanasyev about Suspilny podcasts]. Retrived from <https://corp.suspilne.media/newsdetails/5533> [in Ukrainian].
17. Michael, R. (2019). Ogden. Interactive / Transmedia Documentary: convergence culture meets actuality storytelling. *Interin*. Retrived from <https://www.semanticscholar.org/paper/Interactive-Transmedia-Documentary%3A-convergence-a-a-Ogden/8abfa72737e8495084a094ea7ca536b04158b5ca> [in English].
18. Pena-Acuna, B., & Sala, A. M. M. (2020). Narrative Transmedia as a New Social and Cultural. Retrived from <https://www.intechopen.com/chapters/68482> [in English].

Стаття надійшла до редакції 19.11.2023.

Received 19.11.2023.

Skurtul H. How War Sounds: Narrative Podcasts as a Product of Media Convergence

The purpose. *The aim of the scientific research is to determine the functioning features the narrative podcasts of the audio projects of Public Broadcasting Company of Ukraine «Suspilne»: «Yak my vyzhyly» («How we survived»), «Poshramovanyi» («Scarred») and «Moia istoriia viiny» («My war story»). The research focuses on the peculiarities of narrative design, construction of meanings, structural organization uniqueness, ways and methods of historical information actualization, and its media coverage.*

Research methodology. *The author applies the following research methods: current scientific information analysis, monitoring and interpretation methods, descriptive and analytical as well as problem and topical methods, methods of systematization and generalization. The article proves that narrative podcasts creation makes it possible to record and archive various war experiences. The core genre is oral story (storytelling) makes the narratives realistic and actualized as well as it contributes to mentalising and strengthening of the emotional background of the story, due to above mentioned effects listeners manage to immerse themselves in the story, empathize with characters and be ready to understand the events as well as reflect.*

Novelty. *The novelty of the research implies the profound research of inefficiently studied aspects of the podcasting analysis: the specifics of its functioning, the genre potential as a convergent media product; analysis of the podcast as an author's attempt at reinterpretation of historical topics, documentary materials.*

Practical meaning. *The practical application of the research results after analyzing the media projects of «Suspilne»: «Yak my vyzhyly» («How we survived»), «Poshramovanyi» («Scarred») and «Moia istoriia viiny» («My war story») can be used for the development of practical recommendations for improving the production of narrative podcasting, as well as its expressive specificity intensification.*

Key words: *podcast, narrative podcast, podcast journalism, media convergence, audience, non-fiction audio project, audio story.*

Skurtul G. Jak brzmi wojna: podcasty narracyjne jako produkt konwergencji mediów

Celem badania jest ustalenie cech funkcjonowania podcastów narracyjnych projektów audio «Suspiłnogo»: «Jak przeżyliśmy», «Zabliźniony» oraz «Moja historia wojny». Badania skupiają się na specyfice konstrukcji narracji, konstrukcji znaczeń, oryginalności organizacji strukturalnej, sposobach i metodach aktualizacji informacji historycznej, jej mediatyzacji.

Metodologia badania. Etapami stosowano takie metody badawcze, jak metoda analizy aktualnych informacji naukowych, monitoringu i interpretacji, metody opisowo-analityczne i problemowo-tematyczne, systematyzacja i uogólnienie.

Wyniki. Wykorzystując najnowsze technologie, autorzy projektów audio «Jak przeżyliśmy», «Zabliźniony» oraz «Moja historia wojny» postawili sobie za cel nawiązanie emocjonalnej więzi z odbiorcami, wywołanie efektu obecności w historii tu i teraz oraz zaangażowanie słuchaczy w procesie tworzenia narracji. Odcinki tych podcastów można uznać za pełnoprawne dokumentalne filmy dźwiękowe, ponieważ mają one fabułę, bohaterów, granice czasu i przestrzeni. Struktura każdego prezentowanego projektu podcastowego opiera się na połączeniu źródeł historycznych (relacje ustne naocznych świadków wydarzeń, zapisy/dokumenty archiwalne, opisane fotografie, obrazy dokumentów) z wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi cyfrowych, które pozwalają na stopniowe łączenie i archiwizację odcinków, unikając liniową fabułę i budowanie bardziej rozbudowanego systemu fabularnego. Projekty audio «Jak przeżyliśmy», «Zabliźniony» oraz «Moja historia wojny» wpływają na kształtowanie świadomości historycznej i obywatelskiej audytorium medialnego, pozwalają poszerzyć zrozumienie ważnych wydarzeń historycznych, traumatycznych doświadczeń zbiorowych/indywidualnych.

Nowość badania wynika z odwołania się do mało zaktualizowanych aspektów nauki o podcastingu: specyfiki jego funkcjonowania, potencjału gatunkowego jako konwergentnego produktu medialnego; analiza podcastu jako próby autorskiego przemyślenia tematów historycznych, materiałów dokumentalnych.

Praktyczne zastosowanie wyników badania polega na tym, że po przeanalizowaniu projektów medialnych «Suspiłnogo»: «Jak przeżyliśmy», «Zabliźniony» oraz «Moja historia wojny» można dokonać zaleceń praktycznych dotyczących usprawnienia produkcji podcastingu narracyjnego.

Słowa kluczowe: podcast, podcasty narracyjne, dziennikarstwo podcastowe, konwergencja medialna, audytorium, opowieść transmedialna, dokumentalny projekt audio, opowieści audio.